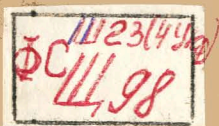
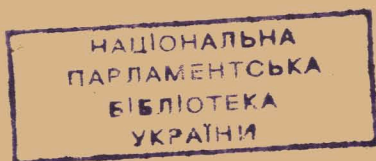

ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА“ Ч. 728.

ПОЧАТКИ СЛАВИ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ ПІСНІ
В ГАЛИЧИНІ.

Написав Д-р ВАСИЛЬ ЩУРАТ.

ЛЬВІВ, 1927.

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА“.

Ш 25(4Укр) (=411.1) *43-31

+ Ш 315(4Укр3) 0

4584726

КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

X

Шифр ФР 223/4ж/к/у/р Инв. № 2432168

Автор Шурап В.

Назва Ночовки слави у-

района кої пісків

Місце, рік 1927.

Кіль-ть ст _____

-||- окр. л _____

-||- ілюстр _____

-||- карт _____

-||- схем _____

Том 1

Конволюц маг.

Примітка: V

17.06

Видіт.

A58472B

I.

24380

Довгі сотні літ при всяких нагодах співана простим народом українська пісня тільки тому й здобула собі назву народньої пісні, що в кругах інтелігенції вона була не своя. Якщо й співав її коли інтелігент, то було це хиба в приступі доброго гумору і з наміром поширення того доброго гумору в своєму оточенні, чим і пояснювати можна доволі вчасну появу української народньої пісні не лиш в українських писаних збірках товариських пісень з XVII—XVIII ст., але таксамо в польських і московських, тай не лиш у збірках пісень, але й у тих для театральної вистави призначених комедійних картинах протонароднього життя, що їх названо інтермедіями. До таких пісень належить одна з найдавніших, бо звиш 200 літ тому назад надрукована в Кракові, українська пісня про дівчину Кулину, що її козак намовляє йти за ним на далеку Україну; такою піснею є й друга з тогож самого часу й теж Поляком записана про ту бабусю, що їй на торзі козак Ференц наробиив шкоди, храбрючи, мов на побоевиші; такими піснями є й дещо пізніше Поляками, Москалями й Українцями записувані пісні про смерть комаря чи про пташине весілля. Такі пісні попадалися й на карти поважних городських актів XVIII ст. записувані там дотепними писарями в хвилих безжурного відпочинку. Всі вони завдячують свою давню популярність на всій широкій Україні й поза межами її тільки тому незрівняному гуморові, що знайшов у них свій ядерний вираз. Тутже можна додати, що й незвичайно популярна, а также звиш півтора сотні літ знана пісня про Сагайдачного завдячує й сьогодні свою популярність не так історичній славі українського гетьмана, як радше тому гумористичному підчеркненню козацької вдачі, яка виявляється в проміянні жінки за тютюн, за люльку. Як інколи сміховинним оповіданням - анекдотом побуджувано себе в ітелігентних товариствах до веселості, так иншим разом піснею. В обох случаях українська протонародня мова для

панів інтелігентів, своїх чи чужих, мала вартість перцю; для їх вуха вона сама собою була вже гумористична, як це засвідчує ще й непомірна популярність „Енеїди“ Котляревського в кругах московських панів і помоскалених Українців, що й Куліша при оцінці її збивало з пантелику.

При відношенні інтелігенції до української протонародної пісні як до джерела товариської веселості та пісня втискала ся всюди, де товариське життя проявлялося й де її могли розуміти, в репертуари придворних співаків і капелі передовсім, бо й музичні вартості української народної пісні знаходили в них зрозуміння. Л. Голембйовський випорпав з під пилу забуття співака Андрія, що вже в XVI. ст. на дворі троцького воеводи пописувався українськими думками, співаючи їх з великим чаром і захопленням. Про таких придворних співаків, панських і владичих, є в нас багато відомостей. В Галичині майже всі владики, почавши від Гедсона Балабана (з кінця XVI. ст.), а скінчивши на Петрі Білянським (з кінця XVIII. ст.) удержували в себе власних співаків і цілі хори. Зі співаками возилися навіть на поля битв, як хочби й той Йосиф Шумлянський, котрого співак зложив ту пісню про віденщину, що її безпідставно приписується владичі. Інші владики, як Афанасій Шептицький і Білянський запрошені куди-небудь в гості, брали тудиж свої капелі й своїх співаків, щоб зібраним там уприємлювати забаву. За прикладом галицьких владик пішли й київські. При митрополиті Петрі Могилі славився своїм співом композитор Елисей Ільковський, при холмським єпископі Порфірію Важинським (під кінець XVIII. ст.) добрий співак Мазановський. Не дивниця, що призвичаєному до гарної пісні владичі Макс. Риллові не могли в 1767 р. сподобатися в Холмі пісні московських салдатів співані на бажання офіцерів підчас гостини в домі холмського каштеляна Олендського. На жаль, не має в нас відомостей, в якій мірі плекана була владичими придворними співаками й капелями українська народна пісня. Певне одначе, що її вони не легковажили тоді, коли на неї в капелях і хорах при дворах польських магнатів була мода. Булиж такі капелі й хори в Галичині під кінець XVIII. і на початку XIX. ст. доволі численні, між ними замітніші у Млоцьких в Жулині, у Ржевуських в Підгірцях, у Бельських і Мйончинських в Пеняках, у Старжинських в Колтові.

В плеканні української народньої пісні найбільш визначались капелі й хори в Пеняках і в Колтові. З ними тісно вяжуться перше поважніше видання музики до польських і українських народніх пісень зі збірки Вацлава з Олеська (Залеського), що появилося у Львові 1833 р. Зладив ту музику для співу й фортепяна Карло Липинський, голосний в своїому часі скрипак, що підчас своєї поїздки по західній Європі в Італії мірявся в дуєті з Паганінім. А був той Карло Липинський сином Фелікса, также доброго музика й композитора, що довгий час дірігував капелею в Пеняках у Мйончинських, а потім у сусідньому Колтові в Старжинських. Там він товаришував за молоду з Вацлавом Залеським, котрого батько служив теж і в Пеняках і в Колтові в характері управителя панських маєтків. Як Залеський дав галицьким народнім пісням розголос виданням показної збірки, так еще більше слави додав мелодіям їх Липинський своїм голосним іменем. Обаж вони перше познайомлення з текстами й мелодіями народніх пісень винесли з Пеняк і з Колтова завдяки тамошнім хорам і капелям, завдяки їх дірігентові й гармонізаторові народніх пісень Феліксові Липинському, в котрого особливе замилування в українській народній пісні збудили й піддержували приятелі й часті гості Мйончинських і Старжинських, оо. Василяне з Підгорець, передовсім ігумен Юліян Добриловський, сам любитель української народньої пісні й сам поет, автор кількох дуже популярних пісень, складених на чистій українській мові значно ранше виступу Маркіяна Шашкевича і співаних еще на славянському зїзді в Празі 1848 р., а по наших священничих домах аж до останніх часів. Ті широко розповсюднені пісні Добриловського [„Дайже Боже добрий час“, — „Станьмо браття вколо“ і „Тяжко знести тої розлуки“] знайшлися в виданні Карла Липинського, положені під ноти з усякою правдоподібністю батьком його Феліксом.

Приписуючи галицьким придворним капелям і хорам заслугу розповсюдження народніх пісень, ми приписалиб їм за мало. Значно більшою заслугою їх буде те, що шукаючи в народніх піснях перш за все музичних вартостей, вони знаходили їх не в таких піснях, якими любувався інтелігент XVII—XVIII. ст., не в гумористичних і сатиричних піснях. Стрічаючи кращі мелодії в звязку з пісенними ви-

словами кращих сердечних почувань, вони й розповсюджували кращі гатунки народньої пісні, повні правдивої поезії, зневолювали слухача до зрозуміння її й до пошани для неї. Наслідком того українська народня пісня що-раз більше входила в товариські кружки й брала в них силою своєї музичної й поетичної вишості верх над польською народньою піснею. Не даром Залеському приходилось оправдувати як-небудь пісенну незасібність польського народа в порівнанні з багатством Українців; тай не вродженаж любов для української народньої пісні спонукала Липинського в числі 160 галицьких народніх пісень помістити аж 74 українських. І коли польським емігрантам у Франції вдавалось заінтересувати своє нове оточення якоюсь піснею з рідних країн, то зовсім не польською, але українською. Один з найбільших польських поетів, Юлій Словацький, пише до мами в 1831 р. з Парижа: „Совінський видає пісні українського й польського народа з французьким перекладом... Тутешньому жіноцтву незмірно подобається „Гриць“, таксамо пісня про Потоцького, але я гадаю, що мама краще її уложила“. Отже український „Гриць“ і рівнож українська, бо по українськи зложена, пісня про Потоцького („Ти пане Потоцький, воеводський сину“) завойовують собі Париж, як ранше на українських землях польські дома. Це все перші тріумфи української народньої пісні. Тріумфи тим важніші, що припадають на час, коли західна Європа вже що-найменше 50 літ розмаковувалася в поетичних солодощах своїх протонародніх пісень, коли всі вже мали спромогу розглянутись також в скарбах народньої поетичної творчості Славянщини, коли і в Польщі вже 30 літ звертано в численних писаннях увагу на значіння протонародньої пісні для відродження рідного письменства, письменницької мови й музики.

II.

Поминаючи довгий ряд письменників і вчених славянського й неславянського походження, які заінтересовані українською народньою піснею могли звертати на неї увагу галицьким Українцям в перших двох десятках літ XIX. ст., я не спинюся й при імені Зоряна Доленги Ходаковського (Адама Чарноцького), з котрого більшої збірки українських

народніх пісень появилися дві пісні (в оригіналі й польським перекладі) заходом Ляха Ширми 1818 р. в „Dziennik-y Wileńsk-im“ і могли звернути на себе увагу в Галичині таксамо, як надрукована в 1820 р. в „Tygodnik-y Wileńsk-im“ пісня про Богдана Хмельницького, перекладена на польське Л. Рогальським. Зауважити варто лиш те, що тоді, коли Лях Ширма зацікавився українською народньою піснею, обожатель її Ходаковський пересиджував з ним у Сіняві під Ярославом, а оба вони удержували звязки з першим борцем за українську народню мову, перемиським каноніком Іваном Могильницьким. Лях Ширма позичев у нього збірку сербських народніх пісень Вука Стефановича Караджіча, повідомляв, що Караджіч переїздив саме через Варшаву до Петербурга з наміром видати там значно більшу збірку сербських пісень, та збуджував у Могильницького заінтересування народніми піснями. „Як пожиточно булоб воно — писав до нього — колиб подібні пісні позбирано на всіх славянських говорах“. Складаючи тоді свою — першу взагалі — хрестоматію українського письменства, Могильницький під впливом Ляха Ширми й Ходаковського помістив у ній также зразок народньої пісні: „Гомін, гомін по діброві“. На подібне зважилися за ним пізніше автори українських граматик, Михайло Лучкай (1830) і Йосиф Левицький (1834), поміщуючи в них зразки української народньої поезії, несвідомі ще того, що вже в другій половині XVI. ст. чеський граматик Блягосляв подавав народню пісню як зразок української мови.

Поставлення української народньої пісні на рівні з літературними писаннями в хрестоматії й узгляднення її як зразка мови й поезії в українських граматиках — то був дальший похід її шляхом слави в Галичині.

III.

Свідомість сили української народньої пісні, тої сили, що спосібною показалаась викликати міцні душевні настрої поетичними картинами, милозвучністю мелодії та ядерністю слова, в неодного інтелігента почала будити думку про можливість використання її для практичних цілей. Було воно саме в той час, коли в Галичині приготувалась довга й завзята боротьба за панування над душею

загалу, боротьба між чинниками австрійського правитель-ства з одної сторони і творцями польських революційних рухів з другої. Одні й другі, організуючи собі гуртки одномишленників, визискували для успішності своєї праці всякі середники. Кращим з них показалася українська народня пісня. Замітне тільки: Поляків випередили тут Німці.

Австрійські урядовці, радники й професори, Німці з роду, по прізвищи й по серці, вже від 1820. року устроюють у своїх приватних домах перші літературно-товари-ські вечериці, запрошуючи на них українську молодь, яка й надає тим вечерицям український характер не без оче-видної згоди господарів. Свідоцтвом того два літературні календарі — на рік 1822 і на рік 1823. — видані на німецькій і на польській мові у Львові університетськими про-фесорами Гютнером і Мавсом при співучасті пізнішого автора історії галицько-володимирського князівства Дениса Зубрицького. Оба календарі мають доволі виразний українофільський характер, другий навіть більше ніж перший, бо красується поміщеним на переді портретом кн. Льва Даниловича. Важнішеж усього те, що в однім і другім календарі знайшлися поважні, як на свій час, статті про народні пісні, перша Гютнера, друга Зубрицького, обі з особливим узглядненням українських пісень, їх краси й їх історичної вартості, з наведенням, кількох текстів пісень в оригіналі й німецьким перекладі, з додатком нот до „Гриця“ та „Козака і Дзюби“ укладу Моронського при першій статті Гютнера. Зубрицький, подаючи на зразок также дві пісні [„Шумить, шумить дубровонька“ і „Юж три дні і три неділи, як мого мужа комарі зіли“], з погляду на всі українські народні пісні висловлює замітну гадку: „Не можнаж припускати, щоб пісні повні чару, особливо руські, які тепер лиш в устах простонароддя ще залишилися, мали бути твором простонароддя. Що-йно тоді, коли польська мова в образованій верстві взяла перевагу над руською, перейшли руські пісні до простого народа, що остався при мові своїх предків“. Замітна та гадка не лиш тим, що новіші досліди в обсягу народньої пісні в великій мірі стверджують звязок її з давнішою письменницькою культурою, але й тому, що Зубрицький відчув поворот української інтелігенції до народньої пісні в звязку з національним

відродженням. Чи Зубрицький сам, себ то незалежно від Гютнера, прийшов до зрозуміння ваги народньої пісні, чи уляг впливам Гютнера, це невідоме й менше важне. Він, недавний ше масон, вже з масонської льожі виніс поняття значіння товариської — значиться й народньої — пісні як сильного організаційного чинника.

Звісно-ж тепер, що масони залюбки плекали спів і музику, причиняючись до удержування їх навіть у церкві, чим здобували собі симпатії оточення. Якщо й Гютнер і Мавс були также масонами, що дуже правдоподібно, то з Зубрицьким вони могли тільки погоджуватися в погляді на організаційну вартість української народньої пісні у творенні з українських інтелігентів бойового табору.

Не инакше подивилися на українську народню пісню Поляки, ясніше сказати — польські революціонери. Не генерал Хлопіцький був першим, що озвався до українського селянства його рідним словом, трібуючи підняти його в 1830 р. до участі в повстанні против московського правительства. Ранше робили те саме польські революційні агенти не тільки на російській, але й на австрійській Україні — в Галичині. Перебираючись частіш усього за лірників чи просто жебраків, виходили вони між народ, на села не з чим иншим, тільки з піснею, з українською піснею тогож народа передовсім і з власною піснею агітаційного змісту, складеною на українській мові, на додаток. Один з організаторів польського повстання, магнат Ржевський, завів у своїому Саврані цілу школу агітаторів-лірників, з котрої вийшли такі, як загально знані ше й сьогодні Відорт і Падура, що здовж і вшир змірили ногами Україну, при чому Падура аж у Полтаві зустрівся з автором „Енеїди“, Котляревським. В Галичині між иншими таким співаком-агітатором був Каспер Ценглевич родом з Городенки. Засвоївши собі українську народню пісню, всі вони складали й власні на лад тоїж народньої пісні й поширювали їх в межах своєї агітаторської діяльності так сильно, що до кінця минулого століття лунали вони по домах української інтелігенції. Особливо такі пісні Падури, як „Гей, козаче, в імя Бога“, або „Козак пана не знав з віка“, чи „На долині при Чигрині“, вдаряючи в струну зміцненого в 1860-их роках козакофільства, захоплювали неодного галицького Українця ше й тоді, коли він

вже давно поставився ворожо до задушевних думок автора їх і коли свідоміші галицькі Українці вже давно співали ті самі пісні Падури чи Ценглевича в перерібках, зладжених Йосифом Левицьким та іншими українськими письменниками в противпольському дусі. Самим же Полякам українські пісні Відорта, Падури, Ценглевича припадали до смаку так дуже, що вони, на скільки це було цензурою допустиме, друкували їх в оригіналах і в перекладах на польську мову, а нецензурне передавали до друку за границю. Поширювані таким робом польські фальсифікати української народної пісні уходили в кругах польської інтелігенції нероз за ширий вислів українського народа й приєднували все більше і більше прихильників для української народної пісні взагалі. Розуміється, що й мода на все, що народне, яка опанувала тодішнє письменство, тут заважила сильно. Наслідком того, почавши з 1820 року, не появляється на польській мові ані літературний часопис, ані альманах, де не можна булоб подібати, як не статті або згадки про народню, а все так же й про українську пісню, то її саму в перекладі, в перерібці, чи навіть в українським оригіналі. Все ж те, що друкувалося по польськи, хочби й за границею, було пильно читане в кругах польської й української шкільної молоді так же в Галичині й мало свій вплив на неї.

IV.

Найбільшеж прислухувалась галицька молодь голосам авторитетів. А були для неї авторитетами не тільки такі критики, як відомий приятель Куліша й Шевченка Михайло Грабовський, але — може ще в більшій мірі — й вожди революційного руху. І коли Грабовський в 1837 р. писав, що „українська народня поезія то одно з найживіших джерел поезії цілого світа“, голос його був уже і спізнений і менше важний від голосу „Рінос“, того органу „Молодої Польщі“, що виходив 1835. року в Парижі. „Rólnoc“ помістила статтю „O poezyi Rusi“, з котрої уривок повторити треба в оригіналі, щоб не затерти характеру ні одного вислову. Ось він :

„Dumy Ukrainy przez lud nucone po siolach nie głaszczą ucha harmonią? nie porywają serca i nie miotają udem jakby w takt do swojej woli? nie wlepiają w duszę niebiań-

ską roszkosz? Smutne i ponure, kiedy opiewają stan terażniejszego mieszkańców niegdyś wolnych, a dziś jęczących w srogiej niewoli, jakby kamieniem grobowym przywalają pierś wezbraną westchnieniem smutku, a łzy rozczulenia i gorzkiego żalu cisną do oczów. Ale kiedy uderzą w stronę przeszłości i zabrzmia dawną sławą, imieniem Kozaków szeroko rozwianym po świecie, pobratymstwem z Polską, pohulankami po stepach, zamorskimi wyprawy i odniesionemi zwycięztwy, jakież ogień wówczas bucha w duszy, jakim zapalem skrzą się oczy — — — ręka jakby natchniona drga i szuka szabli, nogi radeby cisnąć boki rumaka i pędzić na pole bojów. Kiedy malują miłość, uciechy wiejskie, biesiady i prace rolne, obrazy te nie sąż ociążnione artystowskim pęzlem imaginacji? Proste jak natura, ale wielkie jak ona. Kochanka uroczą, gdyby jutrenka, wabi oko, łechce serce, usta wymawiają przysięgi miłości naiwne ale namiętne, a po słowach, jakie pieśń w nie wkłada, widać, że sama szczerłość niemi przemawia, ani śladu obłudy, ani jej pozorów, ani cienia. Na opis biesiady mnich najsurowszego zakonu łaknęły przechyłać szklanki, wykrzykiwać z wesołem gronem, a cóż kiedy wspomną o tropaku różnych mołojców i hożych dziewic; jakby na sprężynach słuchacz się miota, twarz błyszczy iskrą hulanki; nogi we wstawach podrygają, a myśli jak szalone tańczą po głowie. Wrażenia takie wywierane na zmysły, są dowodem prawdziwej poezyi”.

В дальшому сказано, що українські поети не пішли шляхом шкільної мертвеччини, але наслідували пісню народу. Згадується пісню Мазепи („Всі покою широго прагнуть“) і пісні Наливайка, Тетері, Могили (отаманів). Згадується й Бояна і „Слово о полку Ігореві“. А вкінці присвячує довшу згадку Іванові Котляревському (Колтарzewski!) і його „Енеїди“ (не без легендарних пояснень чи фактичних помилок), в котрій автор okazał się wyższym od parodystów francuzkich i europejskich”, бо не пійшов питоною їм дорогою, засміченою смішністю і легким, найчастіше плитким дотепом. „З латинської Енеїди — сказано — він створив Енеїду козацьку, повну змістовних висловів і українського краю“. — „Наприклад, kiedy powiada: Еней був парубок моторний, хоч куди козак (Еneasъ był chwacki młodzieniec, кеду obróć to kozak), яка wartość przywiązana do imienia kozaka? co za uczucie narodowe? jak godnie i wzniosłe odmalowane? Całe dzieło suto obfituje w te szczęśliwe

wylania się myśli, czytając je, żal ściska, czemu attaman (цеб-то Котляревський!?) nie był takim człowiekiem, wodzem jak poeta?" Отаманом уважав автор статті Котляревського на основі фальшивих інформацій. Взяв його за останнього отамана Запорожа, котрий „zgubiwszy wolność narodu swoją słabością i wahaniem się, straciwszy posadę, zmuszony siedzieć niejako więzien w okolicy Moskwy, poświęcił się poezyi“. Поміняючи цю путаницю, що може є й відгомоном подібного українського оповідання з життя поета, оцінку „Енеїди“ можна вважати за вповні влучну, а характеристику української народньої пісні за справжній гимн для неї, якого їй хіба ніхто другий не зложив.

Прочитавши такий гимн, навіть той, що ранше не заінтересувався був збіркою пісень Вацлава з Олеська, розпитував за нею, вчитувався в неї й любувався нею так, як хіба ті дяки чи органісти в перемиськім повіті, котрих замилування в тій збірці пісень описував Ст. Пшиленцький вже в 1841. р. В світлі статті „Północy“ все, що як-небудь звязувалося з українською народньою піснею, нове чи давніше надруковане, являлося інтереснішим. Не лиш галицькі альманахи, такі як „Haliczanin“ (1830), або „Ziewonia“ (1834), але й інші, особливо виленські, як „Znicz“ (1834, 1835), або „Biruta“ (1837) були пошукувані передовсім тому, що подавали квітки української пісні, хочби і в перерібках, хочби і в таких підробленнях, як та пісня Добриловського („Станьмо, браття, вколо“), котрою прикрашено титулову картку „Znicza“ (1835), а котра вже ранше була товариською піснею виленського кружка польської університетської молоді — філяретів. Тай молоді польські поети в Галичині, тільки спираючися в своїй творчості на українську народню пісню, здобували собі першу славу. За прикладом Вінкентія Поля, котрий в 1833. р. багато перерібок української народньої пісні оголосив по німецьки в Липську, назвавши їх народніми піснями Поляків, збірку польських перерібок зложили Август Бельовський і Люціян Семінський і видали спільно в Празі 1838. р. Щоб мати поняття, як випали ті перерібки, вистане подати тут одну Семінського. Пісню про Сагайдачного, одну з найдавніших українських пісень, він так переробив:

Żeńce zboże żną na górze —
Pod górą na drodze
Ciągnie młóźdz i wodze
Sznur po sznurze.

Doroszeńko przodem rusza,
Za wodzem młóźdz hoża,
Wszystka z Zaporoża —
Hulaj — dusza!

W samym środku pan Chorąży
Na wronym rumaku,
Przy buńczucznyemu znaku
W tropy dąży.

Z tyłu jedzie Sahajdaczny,
Co sprzedal żonulkę
Za tytoń i lulkę;
O nieobaczny!

— Sahajdaczny, czekaj wasze!
Oddam ci żonulkę,
Ty mi tytoń, lulkę;
Nam co nasze. —

„Kozakowi z żoną bieda;
A lulka z tytoniem,
Czy lasem czy błoniem,
To się przyda!“

„Kto tam w boru? jaki, siaki,
Ognia sobie skrzeszem,
Zapalim — poczeszem.
W świat kozaki!“

Це перерібка кращого польського поета й кращого перекладчика Гомера, перерібка одна з найвдатніших. А яка вона далека від українського оригіналу, не змістом, але духом. Досить вказати на те шляхетсько-польське „Hulaj — dusza!“, що в українській пісні таксамо дивоглядне, як в устах Запорожця, а лицювалоб хіба тільки панському козакові Падури. Поминаю книжницькі вислови, такі, як

„w tropy dąży“ і інші, що можуть свідчити лиш про брак почуття для простоти вислову української пісні. А шож прайшлосьби сказати про менше вдатні перерібки тогож Семінського, про таку, на приклад, як :

Gomon, gomon po dąbrowie,
Tuman w polu się przewale...

Тим „гомоном“ польський поет знищив до краю поважний настрій пісні, зробив з неї карикатуру. Але... невибагливість можна польському поетові простити, коли невибагливі були його читачі, як польські так українські, що захоплювалися всяким „гомоном“ української народньої пісні. В якій мірі захоплювалисьби вони нею, колиб їм подано було її в первісній красі непорочності, це вже легко собі уявити. На жаль, до такої справи не було між польськими поетами спосібних, як не було спосібних до зрозуміння душі Українця, що виявляючи себе по своєму в своїй пісні, своєю недосяжністю для Поляка чи для Москаля в тій пісні виявляла саме й окремішність своєї культури на цілому просторі українських земель далеко сильніше, ніж у тій мові, котра їх обєднує. Одначе, конець кінцем, не в тім вага, чи польським поетам вдавались переспіви українських народніх пісень, але в тім, що нею вони захопились. А свідочтвом того, вимовнишим ніж усі переспіви, стаття „Rólnosu“ й інші подібні до неї.

Статтю „Rólnosu“ тому, що в часописі вона була малюкому доступна, навіть переписувано в Галичині. Знайшлась вона переписана рукою о. Михайла Козловського в Підлисі, де він був адміністратором до грудня 1835. р. Якщо там міг познайомитися з нею Маркіян Шашкевич, то слідів її можнаб дошукуватися в поетичнім листі Шашкевича до Миколи Устияновича („Побратимови“), де змальовується вражіння від ріжних гатунків нової української поезії подібно, як у характеристиці українських народніх пісень в статті „Rólnosu“, хоч далосьби вказати ще й на інші взірці.

V.

В часі найбільшого розгару заінтересування українською народньою піснею, підсиченого й появою збірок Михайла Максимовича (1827 і 1834) та похвальними голосами

про них своїх і чужих письменників, появилось і „*Ruskoje Wesile*“ Йосифа Лозинського (1835). Хоч і як популяризації тої збірки пісень пошкодило серед Українців приняте видавцем „*абцадло*“, вона заразже натхнула питомців гр. кат. Духовної Семинарії у Львові гадкою дати театральну виставу українського весілля зі всіма співами, яку довший час приготовлювано.

Голоси, які озвалися з приводу нових збірок пісень (між иншими Семінського про збірки Лозинського й Максимовича у львівських „*Rozmaitość-ях*“) пригадали неодному знову й раншу Вацлава з Олеська. Тоді й редактор віденського часопису „*Oesterreichische Zeitschrift*“, Кальтенбек, сам замовляє собі на неї рецензію, але вже в Українця, в автора української граматики о. Йосифа Левицького, котру тойже — доволі обширну — й посилає до Відня в марті 1836. р. А між тим у Львові 1835. р. появляються „*Uwagi nad niektórymi pieśniami poetów ludu*“ Казимира Йосифа Турівського, добре записаного в історії польського письменства в Галичині, хоч з походження він був українець, бо предок його був гр. кат. парохом і деканом в Скородині у другій половині XVIII. ст. Його „*Uwagi*“ — то перша спроба естетичної оцінки української народньої пісні, виказання джерел її краси і принади. Між розгляданими піснями є, правда, й дві польські гумористичні, одначе все те, чим по думці Турівського визначається народня пісня, зібране з пісень українських, яких розглянено шість, в тім числі аж пять весільних, справді повних чару. Залежалож Турівському на тім, щоб вияснити молодим поетам, де є „*ключі*, якими мігби відчинити серце народа“. Скористали з поданих вказівок не лиш молоді товариші Турівського, польські поети, але й українські, до яких причислявся й Яків Головацький, один з помічників Вацлава з Олеська в збиранні українських народніх пісень і пізніший видавець найпоказнішої збірки їх з Галичини, Буковини й угорської Русі. Поза тим не зайвим буде замітити, що книжечка Турівського тільки приводила до свідомості те, що в книжній поезії вже довший час вкорінювалося, а з виступом Маркіяна Шашкевича і його товаришів виявилоси также в галицько-українській.

Альманах „*Руської Трійці*“, видана в Будимі 1837. р. „*Русалка Дністроя*“ може вважатися увінчанням україн-

7/08 3-00

A 584726

ської народної пісні після першого побідного походу її до заслуженої слави в Галичині. В соті роковини першої збірки українських народніх пісень Михайла Максимовича за „Русалкою Дністровою“ є вже теж рівно 90 літ далекосяжного впливу її на розвиток галицько-українського письменства. Зазначаючи це, годі не пожалувати, що розпочате у Львові 1827. р. польське видавництво Людвіка Пйонткевича п. н. „Rątnik Narodowy“ урвалося після появи першої книжки. Там вже була заповіджена велика збірка українських народніх пісень, що мала випередити збірку Вацлава з Олеська. Розпочата в першій книжці „Rątnik-a Narodow-ogo“ вступна стаття неідіпаного автора, по всій правдоподібності самого Пйонткевича, осталась теж недокінчена. Колиб не упадок видавництва, то хто знає, чи сьогодні галицькі Українці не малиб доброї нагоди святкувати соті роковини української народної пісні й загально-української рiвночасно.

„Русалка Дністровая“, появившися в фатальну добу поліційних нагінок за польськими революціонерами, які засягали й Шашкевичевих товаришів, зразу ледви удостоїлася дрібних бібліографічних згадок. Між першими, що згадали альманах добрим словом, були „Сербски Народни Листы“ (1837, ч. XVI, з 18. цвітня) і „Wiener Allgemeine Theaterzeitung“ (1837, ч. 114), де з повним признанням узнано його гідним уваги „всіх любителів славянських літератур, а саме фільольотів і граматиків, передовсім з огляду на краще вичення мови, уживаної багатьома міліонами Славян“. Хоч як мало це було сказано, а в Галичині може й не читано, становище, яке заняли видавці „Русалки Дністрової“ в відношенні до народної пісні, було вже становищем більшості загалу галицько-української молоді. То було становище ентузіастичного захоплення, що не раз забуваючи границі можливого, давало привід до надуживання народної пісні для всяких фантастичних ніби-научних вигадок. Щоб звязані з тим обяви „газетоманії“, як виразився Денис Зубрицький в листі до А. Мацейовського, спинити, він написав сатиру п. н. „Ważna wiadomość literacka“ й передав її Л. Зілінському, редакторові „Lwowianin-a“, котрий і надрукував її [1841]. Це була вже реакція против надмірного захоплення модною новиною.

У Львові, 12. листопада 1927.

НАЦІОНАЛЬНА
ПАРЛАМЕНТСЬКА
БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ